

שער
הדלקת
הנרות

פרק א' חוב הדלקת נר שבת

איתא בגמרא שבת (דף כ"ה:) אמר ליה רבה לאב"י שהדלקת נר בשבת במקום סעודה חובה. ופירש רש"י שזהו כבוד שבת לאכול במקום שיש בו אור. דאמר רב נחמן בר זבדא, ואמרי לה אמר רב נחמן בר רבא אמר רב הדלקת נר בשבת במקום סעודה חובה.

הרי מבואר שמפני כבוד הסעודה צריך להדליק נרות שבת במקום אכילה מפני כבוד השבת, וכן מביא הערוך השולחן מרש"י והרמב"ם שהטעם להדלקת נרות הוא מפני כבוד השבת לאכול לאור הנר.

עוד שם (דף כ"ג:) אמר רבא נר ביתו ונר חנוכה, נר חנוכה עדיף מפני שלום ביתו ופירש רש"י שבני ביתו מצטערים ליישב בחושך ולכן מפני שלום ביתו נר שבת עדיף, וכן הוא במרדכי (שבת רמז רצ"ד) בשם מהר"ם שבחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם צריכים להדליק נר של שבת בחדרם ולברך עליו משום שהדלקת נר בשבת חובה משום שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן.

וכן הוא באורחות חיים (חלק א' דין הדלקת הנר בע"ש) וכן הוא בספר תשב"ץ קטן (סימן ו') וכן הוא בשולחן ערוך (סימן רס"ג סעיף ו') שבחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם, צריכים להדליק נר שבת בחדרם ולברך עליו, וכתב המשנה ברורה (סימן רס"ג ס"ק כ"ט וס"ק ל') שאפילו החדר מיוחד רק ללון שם ואוכלים בבית אחר צריך להדליק משום שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן.

ובאמת מבואר בשולחן ערוך הרב (סימן רס"ג סעיף א') שיש שני עניינים בהדלקת הנרות, א. תיקנו חכמים שיהיה לכל אדם נר דולק בשבת בכל חדר וחדר שהולך שם בשבת משום

מקורות והערות

א. וכן מבואר בערוך השולחן (אורח חיים סימן רס"ג סעי' א-ב) שאיתא ברש"י שהטעם דכבוד שבת הוא שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין ימא ע"כ, ויוצא מפירוש רש"י שאין זה מעונג שבת אלא מכבוד שבת, ומדברי הרמב"ם (פ"ל הל' ה') מבואר חשיב הדלקת הנר מכבוד שבת שכתב שם ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן עכ"ל, ויש לומר ששני טעמים איתא דבמקום שאוכלים הוה מכבוד שבת ובשאר חדרים הוה מעונג שבת שלא יכשל בהליכתו שם וזהו שאמרו שם ותזנח משלום נפשי זה הדלקת נר בשבת דכשיש נר יש שלום ולא יכשלו ליפול ולכן מפני שיש בזה כבוד ועונג החמירו בה חכמים ועשאוהו כמצוה בפני עצמו עד שמברכין עליה ביחוד, ע"כ. (ואחי הגאון ר' יחיאל יהושע שליט"א העיר שאין לו כל כך ראיה מדברי רש"י שדוקא נרות זה לכבוד השבת כי רש"י כותב שהכבוד הוא שיהיה אור כמו אור יום, ובזה שיש אור חשמל יש כבר אור כמו אור היום).

שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן, ב. חייב כל אדם כשאוכל סעודת הלילה לאכלה אצל אור הנר שזה בכלל עונג שבת הוא, ועיקר מצות הדלקת נרות הוא נר זה שאוכל אצלו ויהא זהיר בו לעשותו יפה.

🕯️ הלכה למעשה 🕯️

עיקר מצות הדלקת נרות הוא שלא יאכל סעודת הלילה בחושך אלא יאכלנו במקום שיש אור מפני כבוד ועונג שבת, ויש עוד ענין שבכל חדר יהיה אור מפני שיהיה שלום בית שלא יכשל בעץ ואבן וכדומה.

הדלקת נר שבת חובת הגוף או חובת הבית

איתא בגמרא שבת (דף כ"ג.) אמר רב ששת אכסנאי חייב בנר חנוכה אמר רבי זירא מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא, בתר דנסיבי איתתא אמינא השתא ודאי לא צריכנא, דקא מדליקי עלי בגו ביתאי.

ועל זה כתב המרדכי (שבת רמז תנ"ו) בשם הראב"ה (סימן קצ"ט סוף עמוד רס"ו) דהוא הדין לכל נר מצוה נר שבת נר יום טוב עכ"ל, והובאו דבריו בב"י (סימן רס"ג).

ויוצא מזה שמדמה דין נרות שבת לנרות חנוכה, ומובא במגן אברהם לגבי נרות חנוכה (בסימן תרע"ו) שלגבי הדלקת נר חנוכה יש חיוב על גוף האדם וגם חובת הבית, ולפי זה כתבו הפוסקים ומרחיב בזה בספר חובת הדר, שהוא הדין לגבי נרות שבת יש חובת הגוף שכל אחד צריך להדליק נרות שבת וגם חובת הבית שצריך שיהיה אור במקום שנמצא משום שלום בית כדי שלא יכשל בעץ ואבן וכדומה².

🕯️ הלכה למעשה 🕯️

במצוות הדלקת נרות יש חיוב על גוף האדם וגם חובת הבית.

🕯️ מקורות והערות 🕯️

ב. ואחי הגאון ר' יחיאל יהושע שליט"א, ביאר שרואים בהלכות שבת שיש גם חיוב על גוף האדם וגם חיוב על הבית, דנפסק בסימן רס"ג דאכסנאי שאין לו חדר בפני עצמו ומדליקים עליו בביתו אין צורך להדליק, אז רואים שבעצם יש עליו חיוב הגוף וזה נפטר על ידי בני ביתו שמדליקים עליו, ומאידך נפסק בסימן רס"ג שאם יש לו חדר בפני עצמו אפילו שמדליקים עליו בביתו צריך להדליק, הרי אפילו שחובת הגוף נפטר על ידי ההדלקה מבני ביתו אבל יש עליו חובת הבית שאין מדליקים בחדר שנמצא שם ולכן יש עליו חיוב להדליק שם.

על מי מוטל מצות הדלקת נרות שבת

הלכה למעשה

נפסק בשולחן ערוך (סימן רס"ג סעי' ב-ג) שאחד האנשים ואחד הנשים חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת, והנשים מוזהרות בו יותר, מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית¹.

כהיום שיש אור חשמל האם צריך להדליק בשעה שהחשמל מכובה

מובא בשו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ה' סימן כ' אות ל') שלכאורה יש לעיין בזמן הזה שיש בכל בית אור החשמל (עלעקטרי) מה הנאה יש מרבוץ האורות של נרות שבת. ועל זה מבאר ב' דברים, א. להדליק נרות שבת הוא בשביל כבוד השבת אפילו באופן שיש כבר אור מאד גדול מאור העלעקטרי (חשמל).

ב. ועוד מבאר ששייך לחייב להדליק נרות שבת בכהאי גוונא כי אולי יארע תקלה במכונה הגדולה שנעשה שם הכוח לאור החשמל. ואף שאינו מצוי כלל, כיוון שעל כל פנים יש כזו מציאות, יש לחייב שידליקו נרות. ואף אם מתחילה לא היו מחייבים להדליק בשביל דבר שלא מצוי כזה, אבל כיוון שכבר חייבו חכמים, מחמת שלא היה אור החשמל לתשמיש האורה, אין לפטור אף כשכבר משתמשים כל התשמישים לאור החשמל, כיון שעדיין איכא חשש קטן שאולי יארע תקלה במכונה הגדולה של יצור החשמל². (ועיין לקמן בפרק ג' מהאשל אברהם ומהגרשז"א).

ומובא בהרבה פוסקים שלכתחילה לפני שמדליק נרות שבת יכבה את החשמל ויחזור להדליק החשמל לכבוד שבת קודש, ואחר כך ידליק הנרות שבת.

מקורות והערות

ברכה על הנרות

ג.

כתב הרמ"א (סימן רס"ג סעיף ה') **שבכל שבת** המנהג שנשים מדליקים ואחר כך מברכים, וכדי שיהא עובר לעשייתו לא יהנה ממנה עד לאחר הברכה, ומשימין היד לפני הנר אחר הדלקה ומברכין, ואח"כ מסלקין היד וזה מקרי עובר לעשייה, ולגבי יום טוב איתא במשנה ברורה (סימן רס"ג ס"ק כ"ז) שביום טוב יש לברך קודם הדלקה וכמו כל המצוות שמברכים קודם עשיית המצוה כי מותר להדליק גם ביום טוב, ודעת המגן אברהם דלא פלוג בין שבת ליו"ט ולכן גם ביו"ט יש להדליק ואחר כך יברך כי שלא יטעה בין שבת ליו"ט ויחשוב שגם בשבת יש להדליק נרות שבת אחר הברכה, וכתב במטה אפרים (תרכ"ה ס"ק ל"ג) שהנשים שמדליקים בלילה יש גם למגן אברהם יש להם להדליק אחר הברכה מכיון שבהדלקה בודאי לא יטעה שגם בשבת עושין כן.

ד. והוסיף שם עוד שנראה פשוט שבזמננו שאיכא נרות החשמל, אז אם יש לו אור חשמל ואין לו כסף לקנות נרות וחלות לכבוד שבת, בזה ודאי יין לקידוש היום קדים. דבשביל חשש הרחוק דשמא תתקלקל המכונה שאינו מצוי כלל, אין להקדים, אף שנשאר החיוב איכא חילוק לעניין זה.

הלכה למעשה

מנהג העולם שמדליקים נרות שבת קודש אפילו שהחדר כבר מואר באור חשמל, ומסביר בזה הגרשז"א (שש"כ חלק ב' פרק מ"ג) וכעין זה הוא בשו"ת דברי יציב (סימן ק"כ) שמכיון שאיתא ברמ"א שהמנהג לברך על תוספת אורה, ומה גם שכבר הונהג להדליק נרות לכבוד בכל הזדמנות חשובה לסעודת מצוה, והוי מכבוד השבת כמו שמדליקין נרות בשביל אדם חשוב שמגיע".

ויש לציין שבאמת מטעם הנ"ל שיש כבר אור חשמל, הרבה נוהגים שבעת הדלקת הנרות, האור חשמל מכובה ואחר הדלקת הנרות אדם אחר מדליק את האור חשמל או שמכוונים על ידי שעון שבת שידלק אחר כך האור חשמל או שהיא מכבה את האור החשמל לפני ההדלקה וחוזרת ומדליקה את החשמל לכבוד שבת לפני הדלקת נרות שבת ואחר כך מדליקה הנרות לכבוד שבת קודש ומכוונת בברכתה גם על האור החשמל.

המדליק בכמה בתים האם יכול לפטור כולם בברכה אחת

איתא בברכי יוסף (סימן רס"ג שיו"ר ברכה ס"ק ה') שאפילו יש לו מאה בתים צריך להדליק בכל בית ובית נר של שבת, ודי לו בברכה אחת אם היה בדעתו מתחילה לכך¹.

מקורות והערות

ה. ויש לציין שהדברי יציב שם בתשובה (סימן י"ט) דעתו שבחדר שאין אוכל שם והדלקת נרות הוא רק משום שלא יכשל בעץ או אבן, אז אם יש כבר אור חשמל אין יכול כבר לברך על הנרות, ולכן בעת הדלקת הנרות יהיה מכובה אור החשמל ואחר הדלקת הנרות ידליק אחר את האור חשמל, וגם בזה מנהג עולם שמדליקים הנרות אפילו שיש כבר אור חשמל, וכבר כתבנו מערוך השולחן (סימן רס"ג סעי' א-ב) שגם ההדלקה בחדר שאין אוכל ורק משום שלא יכשל יש בזה משום עונג אז גם יש בזה לומר שזה כמו שמדליקים נרות לכל דבר חשוב אפילו שאינו אוכל שם, ולפי זה מבואר דעת בעל האמרי יעקב ועוד שמותר להדליק תוספת אורה גם שלא במקום אכילה.

יש להוסיף שאיתא בבית יוסף (סימן רס"ג) כתב הגאון מהר"י אבוהב ז"ל כתוב בארחות חיים ויש מקומות שנוהגין הנשים בערב שבת להדליק נר קודם שיגיע זמן הדלקה וקורין אותה נר של חול, ואחר כך מדליקין נר שבת, ע"כ. ועי"ש הטעם, ועל כל פנים מבואר מזה שאפילו שיש כבר אור מוסיפים על נרות שבת ומברכים על זה.

ובספר מרא דשמעתא (שבת אות פ"ז, פסקים מהגאב"ד ר' משה אריה פריינד זיע"א) מביא שם שלא הקפיד לכבות החשמל לפני הדלקה, ומביאים לזה ראייה מדברי המהר"ל שפסק שביום טוב מותר להדליק נרות לתפילה ואפילו שיש אור היום ושרגא בטיהרא מאי מהני מכל מקום כל תופסת אורה מוסיף אור ושמחה.

ו. בבדיקת חמץ מובא בשו"ע (סימן תל"ב סעיף ב') שיכול לבדוק בברכה אחת כמה בתים באותו חצר וההליכה מבית לבית לא הוי הפסק.

ולגבי אי רוצה לבדוק בתים בכמה חצרות מביא שם המ"ב (ס"ק ז') מחיי אדם שאם בודק ביתו וחנותו והחנות הוא בחצר אחרת צריך לחזור ולברך, אבל דעת החק יוסף ומאמר מרדכי שדעתם דכולהו חדא מצוה היא שמחויב לילך ולבדוק כל המקומות שיש בהם חמץ ואין שייך לומר שהליכה הוי הפסק בזה.

ולפי זה יוצא שאם למשל מדליק בביתו וסוכתו מחוץ לבנין ידליק בביתו ואחר כך בסוכה (באופן שאין סכנה בדבר) ושם היא תברך.

ומסיק שם להלכה (שלא לו שמדליקים אחר הברכה) שלכתחילה לא ידבר שלא מענין הדלקה כל זמן שלא סיים ההדלקה בכל המקומות, ואם דיבר בין הברכה להדלקה צריך לחזור ולברך, ואם דיבר בין הדלקה להדלקה אין צריך לחזור ולברך.

מקורות והערות

ולגבי ציצית מובא בשו"ע (סימן ח' י"ג) שהלובש טלית קטן ומברך עליו וכשהולך לבית הכנסת מתעטף בטלית גדול צריך לברך עליו שהליכה מביתו לבית הכנסת.

והוסיף שם בשו"ע הרב (סימן ח' כ"ב) שאפילו היה ביתו סמוך לבית הכנסת הוי הליכה הפסק.

והמשנה ברורה (שם ס"ק ל"ב) מביא דעת הט"ז והגר"א והחיי אדם שהליכה לא הוי הפסק וכן השינוי מקום לא הוי הפסק ואין צריך לחזור ולברך על הטלית גדול בבית הכנסת.

ולא עוד אלא אם אפילו רוצה להתעטף בטלית גדול בביתו רק שקודם שמתעטף בטלית גדול יצא חוץ לפתח ביתו וחזר הוי הפסק בין הברכה שבירך על הטלית קטן ללבישת הטלית גדול וצריך לחזור ולברך. אבל אם לא יצא מפתח ביתו בינתיים אפילו אם בירך על טלית קטן בחדר זה והולך להתעטף בטלית גדול בחדר אחר באותו הבית א"צ לחזור ולברך כיון ששני החדרים הם בבית אחד לא חשוב הפסק מה שהולך מזה לזה אם אינו מפסיק בשיחה או בדברים אחרים.

וכן לגבי ברכת לישב בסוכה מצינו ד' דעות בענין הולך מסוכה לסוכה באמצע הסעודה האם צריך לחזור ולברך ברכת לישב בסוכה, א. דעת הרמ"א בהלכות ציצית (סימן ח' סעיף י"ב) ע"פ המג"א (סימן תרל"ט ס"ק י"ז) שזה כמו הדין של ציצית, שאם קודם שלבש השניה פשט הטלית הראשונה, והוא הדין כאן בסוכה מכיון שהלך לסוכה השניה אחר שיצאה מהראשונה צריך לחזור ולברך ברכת לישב בסוכה.

ב. דעת המ"א (סימן תרל"ט ס"ק י"ז) וכן פסק בשו"ע הרב שהליכה מסוכה לסוכה הוי הפסק וצריך לחזור ולברך ברכת לישב בסוכה.

ג. דעה המובא במ"ב לפי העולת תמיד והט"ז (שם בסימן ח' ס"ק מ"א) והגר"א שהליכה לא הוי הפסק (ואחרונים גם חולקים על דין הרמ"א לעיל) ולכן אם כיון בשעת ברכת לישב בסוכה שילך לסוכה אחרת אין צריך לחזור ולברך בסוכה השניה, אבל אם לא כיון בשעת ברכת לישב שילך לסוכה אחרת בכה"ג צריך לחזור ולברך.

ד. דעת הבית מאיר שדינו שהליכה מסוכה לסוכה באמצע אכילה דינו כדין הליכה ממקום למקום באמצע אכילת פת שאין חוזר ומברך ואפילו לא כיון בשעת הברכה שילך למקום אחר.

והנה יש להבין לדעת השו"ע למה לגבי בדיקת חמץ לא הוי הפסק בין בית לבית ולגבי ציצית הוי הפסק כשהולך מביתו לבית הכנסת.

וכן בשו"ע הרב לגבי סוכה וציצית שהליכה הפסק ולגבי בדיקת חמץ לא הוי הפסק בין בית לבית

ולט"ז והגר"א וחיי אדם כולם שווים שציצית ובדיקת חמץ וסוכה לא הוי ההליכה הפסק.

והנה החק יעקב (סימן תל"ב) מבאר דעת השו"ע שבציצית אם הפסיק בהליכה בין לבישת טלית וטלית הוי הפסק כי כל טלית זה מצוה בפני עצמו והראיה שמובא בסעיף י"ב שם שאם הפסיק בין לבישת טלית וטלית הוי הפסק ולכן הליכה הוי הפסק (וכן לגבי סוכה י"ל שכל סוכה הוי מצוה בפני עצמו) משא"כ בבדיקת חמץ שזה מצוה אחת לבדוק כל הבתים שלו והראיה שאם דיבר באצמץ הבדיקה להלכה לרוב הפוסקים לא הוי הפסק ולכן לא הוי ההליכה בין בית לבית הפסק, אבל הליכה מחצר לחצר שזה כבר יותר הליכה בזה יש מחלוקת הפוסקים.

 הלכה למעשה

יכול להדליק כמה בתים בברכה אחת, וכן בבית ובסוכה יכול להדליק בברכה אחת והיינו שידליק בביתו ואחר כך בסוכה ויברך שם אחר הדלקה, ולכתחילה לא ידבר בינתיים (וביום טוב הרבה נוהגים שמברכים ואחר כך מדליקים, ולפי זה ביום טוב יברך בביתו ולא יפסיק בדיבור וידליק בסוכה).

אוכלים באולם כגון בשבת שבע ברכות

 הלכה למעשה

יוצא לפי הנ"ל, שמכיון שבמקום אכילה יש חיוב להדליק נרות שבת, אם כן באוכלים באולם כגון בשבת שבע ברכות וכדומה, יכולה בעלת הסעודה להדליק בבית ואחר כך באולם ששם זה מקום אכילה ושם תברך.

ואם אינה יכולה לבא להדליק באולם יכול אחד מאוכלים באולם להדליק שם בברכה.

יש לו בביתו חדר בפני עצמו

איתא שם עוד בשולחן ערוך (סימן רס"ג סעיף ו') שמי שהוא אצל אשתו אין צריך להדליק בחדרו ולברך עליו, לפי שאשתו מברכת בשבילו, והיינו שאפילו שיש לו בביתו חדר בפני עצמו אין צריך להדליק בברכה אלא צריך להדליק שם נר שלא יכשל בעץ ואבן, וכהיום סגי שיש שם אור חשמל בחדר, ובזה יוצאים ידי חובת הבית שיהיה אור שלא ניכשל בעץ ואבן.

והנה מובא בביאור הלכה (סימן רס"ג ד"ה בחורים) וז"ל בא"ד: והוא דכשיש לאיש כמה חדרים צריך להדליק בכל החדרים משום שלום בית על כן אם הוא בביתו אצל אשתו והיא מברכת במקום אחד הוי כאילו הוא היה המברך וממילא נפטרו כל החדרים שהוא מדליק בברכה (של אשתו), וכמו לענין בדיקת חמץ דמברך במקום אחד ועל סמך זה הוא בודק כל החדרים עכ"ל.

מבואר מזה שאחרי שאשתו הדליקה ובירכה על הנרות ברכתה כוללת את כל חדרי הבית, ואו שהיא תדליק בכל החדרים לפני שמברכת, ואו שהוא ידליק בכל החדרים שמשתמשים שם כמו בבדיקת חמץ שהוא מברך ואחר כך הוא או שליחו הולך לבדוק בשאר המקומות.

ובאופן שהוא הולך להדליק בחדרים אחרים צריך לכתחילה לשמוע הברכה ממונה וכמו שמצינו (סימן תל"ב סעיף ב') לגבי בדיקת חמץ (אבל באופן שאינו מדליק החדרים אחרים אלא רק יוצא המצוה על ידה אינו צריך לשמוע הברכות, ובאופן שיש לו חיוב בפני עצמו כגון כמה בעלי בתים הנמצאים בבית אחד עיין לקמן אי צריך כל אחד לשמוע הברכה).

ומובא בהרבה פוסקים שכהיום שיש אור החשמל בכל החדרים אין צריך להדליק נרות בכל החדרים (ואפילו שאין אור חשמל בחדר עצמו אלא שמגיע אור מחדר אחר או מהרחוב סגי).

הלכה למעשה

צריך להדליק נרות בכל חדרי הבית, אבל אין מברך בעצמו בחדרים שמדליק, ואפילו שיש לו בבית חדר מיוחד בשבילו^ז, וכהיום אין נוהגים להדליק בכל חדר, דסגי שיש לנו אור חשמל.

מקורות והערות

ז. כתב באשל אברהם (בוטשאטש, סימן רס"ג סעיף ו') וז"ל: הייתי נהוג זמן מה לברך על נרות של שבת קודש שהדלקתי בחדר שלא היה בו נר אחר, וזוגתי ברכה על נרות שהדליקה בחדר שישנה שם ומכינים שם המאכל אל הכלים המובאים לשלחן שבחדר שהדלקתי, ומתפללת שם לאור הנר. והיה אצלי פשוט לברך, כיון שהדלקתי קודם לה ולא שמעתי ברכה שלה. והיום ראיתי בספר הקדוש שלחן עצי שטים ז"ל (סימן ה אות ד') מביא בשם העטרת צבי ז"ל (ס"ק ט) שאין להאיש לברך גם בחדר בפני עצמו כל שאשתו בעירו ומברכת, ומשמע שלא ישמע ברכתה ומדליק קודם לה. ואולי אין קפידא אם מברך, רק שאין צריך, וכמו במהדרין דחנוכה נר לכל אחד ואחד (שבת כא:) ומברך בפני עצמו כשרוצה. ואולי יש לחלק, כי שם כן הוא משום פרסומי ניסא, מה שאין כן בזה גם בחדר בפני עצמו יש לומר שתיקנו חז"ל שרק היא תברך, ע"כ ועי"ש עוד שהרחיב בדבר, ויש צדיקים שנהגו להדליק נרות שבת בברכה בחדרם.

פרק ב'
הדלקת נרות
באופנים שאינו בביתו

כמה נרות מדליק כשאינו בביתו

יש כמה וכמה מנהגים כמה נרות מדליקים יש מדליקים שנים | חמש | שבע | עשר | ל"ו נרות^א, וגם יש מדליקים נר לכל ילד^ב, ומתאמרא בשם הגאון רבי שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל שכל המנהגים הנ"ל שייכים כשאדם נמצא בביתו, אבל כשלא נמצא בביתו המנהג להדליק רק שתי נרות.

והוסיף שם שאפילו אם בביתו מדליק נרות שמן יכול כשמדליק חוץ לביתו להדליק נירונים וכדומה.

הלכה למעשה

כשאנו נמצא בביתו אין צריך להדליק המספר נרות שמדליק בביתו וסגי להדליק שתי נרות, וכן נהוג עמא דבר.

אברכים שנסעו לבד מהבית לשבת ויש להם חדר לבד

איתא בשולחן ערוך (סימן רס"ג סעיף ו') שבחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם, צריכים להדליק נר שבת בחדרם ולברך עליו.

וכתב המשנה ברורה (ס"ק כ"ח) בשם העולת שבת והתוספת שבת והפרי מגדים והחיי אדם ועוד, שדין זה הוא בין על בחורים שאין להם נשים ובין שיש להם נשים ומדליקים להם בביתם מכיון שיש להם חדר בפני עצמם צריכים להדליק בפני עצמם בברכה, (ואפילו שאשתו מדלקת עליו בביתו, אינו יוצא מצות הדלקה, מכיון שיש להם חדר בפני עצמם ויש להם חובת הבית)^א.

מקורות והערות

א. ועיין בבני יששכר (מאמרי שבת מאמר ג' אות ח'), ובאמרי פנחס (מאמר שבת אות ט"ז ושי"ג).

ב. כמבואר בליקוטי מהרי"ח.

ג. ודלא כדרך החיים (סימן נ') שכתב שרק מי שאין לו אשה ויש לו חדר לבד מדליק בברכה אבל אם יש לו אשה ומדלקת עליו בביתו מדליק בחדר המיוחד לו ואינו מברך מכיון, אשתו מברכת בשבילו.

וכתב המשנה ברורה (ס"ק כ"ט) שאפילו החדר שיש לו לעצמו הוא רק לשינה ואוכל במקום אחר, גם כן צריך להדליק שם בברכה כדי שלא יכשל בעץ או באבן.

הלכה למעשה

אם נמצא אצל אחר ויש לו שם חדר בפני עצמו אפילו ממדליקים עליו בביתו ידליק שם נרות בברכה מפני חובת הבית (ואפילו שהחדר הוא רק לשינה) ^ט.

אברכים שנשעו מהבית ואין להם חדר לבד ומדליקים עליהם בביתם

מבואר מדברי השולחן ערוך (סעיף ז') שאם אין לו חדר בפני עצמו אם מדליקים עליו בביתו כבר יוצא בזה ידי חובת הגוף, ומשמע במגן אברהם בשם המהרש"ל (בהלכות חנוכה ריש סימן תקע"ז) והובאו דבריו כאן בשולחן ערוך הרב (סימן רס"ג סעיף ט') ומשנה ברורה (סימן רס"ג ס"ק ל"ג) שאפילו אוכל משל עצמו יוצא על ידי הדלקת אשתו, ולגבי חובת הבית אינו צריך להדליק מכיון שהבעל הבית כבר מדליק שם.

הלכה למעשה

נמצא בשבת אצל אחד ואין לו חדר בפני עצמו ומדליקים עליו בביתו, אין צריך להדליק אפילו באוכל משל עצמו.

מקורות והערות

איתא באשל אברהם (בוטשאטש סימן רס"ג) בשם שלחן עצי שטים ז"ל (סימן ה' אות ד') שמביא בשם העטרת צבי ז"ל (ס"ק ט') שאין להאיש לברך גם בחדר בפני עצמו כל שאשתו בעירו ומברכת אלא ידליק בלא ברכה בחדר שנמצא.

וכעין זה מובא בתשב"ץ קטן (סימן ו') וז"ל: ואומר אותם הבחורים ההולכים ללמוד ממקום למקום שלא אצל נשותיהם שצריכים להדליק בערב שבת נר ולברך עליו. משום דהדלקת נר בשבת חובה משום שלום בית. פי' שלא יכשל בעץ או באבן או בשום דבר. אבל מי שהוא אצל אשתו בעיר אינו צריך להדליק בחדרו מפני שאשתו מדלקת בשבילו עכ"ל.

הרי שאם הוא נמצא באותה עיר שלא בביתו אין מדליק שם בברכה אפילו באופן שיש לו חדר בפני עצמו, ויש שרצו להסביר שסבר שהליכה אינו הפסק לגבי הברכה ואפילו שהוא יוצא מברכתה אין צריך לשמוע ממנה הברכה, ולכן הוא מדליק בלא ברכה במקום שנמצא באותו העיר אפילו שיש לו חדר בפני עצמו.

ויש שכתבו שמה שכתב בעירו לא דוקא אלא כוונתו שנמצא אצלה ובזה אפילו שיש לו חדר בפני עצמו אינו מדליק בברכה.

ד. והוסיף אחי הגאון ר' יחיאל יהושע קרישבסקי שליט"א שבאופן שאינו יכול להדליק שם בחדרו מפני הסכנה וכדומה, אז אין צריך להשתתף בפרוטה עם הבעל הבית כי כבר יצא חובת הגוף על ידי הדלקת אשתו, ורק אם אין מדליקים עליו בביתו ואינו יכול להדליק בחדרו בזה ישתתף בפרוטה עם הבעל הבית או שהבעל הבית יקנה לו חלק בשמן (ע"י אחר) כדי לצאת חובת הגוף של הדלקה.

הדין של מדליקים עליו האם הוא רק כשאשתו מדלקת עליו הלכה למעשה

מובא בספר חובת הדר, (נרות שבת הערה י"ח) שהדין של בני ביתו, הוא לא רק אם אשתו מדליקה עליו אלא הוא הדין אם אחד מהבני הבית או שעשה שליח שידליק עליו בביתו (ומשלו) יוצא בזה חובת הגוף של מצות הדלקת נרות שבת.

מה הדין אם היא מדלקת עליו שלא בביתו

מובא בשולחן ערוך הרב (סימן רס"ג בסעיף ט' בסוגריים) שהדין שמדליקים עליו הוא אם מדליקים בביתו משלו ואילו אם מדליקים שם אלא שאינם מדליקים משלו אינו נפטר בהדלקתם אף אם הוא בענין שכשהיה אצלם היה נפטר בהדלקתם כגון שסמוך על שלחנם שנעשה מכלל בני ביתם ונפטר בנר שלהם, מכל מקום עכשיו שאינו אצלם אינו נפטר בנרם.

ויש להסתפק בדבריו מה כונתו אם כוונתו שצריך שידליק עליו בביתו אבל אם היא נמצאת במקום אחר ומדלקת שם אינו יוצא בזה ידי חובת הגוף או שכונתו שצריך שמי שידליק עליו ידליק מהשמן שלו ולא מהשמן של השליח.

ובספר חובת הדר (נרות שבת הערה י"ט) כתב, שנראה כוונתו על פי שיטת הר"ן (פרק קמא דפסחים) לגבי נר חנוכה כשעושה שליח שידליק בשבילו צריך שידליק מהשמן שלו ולא מהשמן של השליח (ואם השליח מקנה לו השמן הוי כבר כשמן שלו), וכן צריך שיהיה דוקא בביתו.

וכן מסיק שם (בהערה כ') להלכה שרק כשאשתו מברכת בביתו אז הוא יוצא על ידי זה דין חובת הגוף, אבל אם היא נמצאת במקום אחר ושם היא מדלקת אין הוא יוצא על ידי הדלקתה דין חובת הגוף של הדלקת נרות וכן פסק בהליכות אבן ישראל (שבת פרק ד' ס"ק ל"ה) ^ה.

 מקורות והערות

ה. ומצינו שמדמין הלכות שבת להלכות חנוכה ובהלכות חנוכה מצינו לרוב הפוסקים הליכות שלמה ע"פ הלקט יושר ועוד שזה רק אם היא מדלקת בביתו, ודעת שבט הלוי (קובץ מבית הלוי חנוכה) לגבי חנוכה דעתו שאפילו שהוא או היא נמצאים במקום אחר ומדליקים עליהם באותו מקום יש גם בזה הדין של מדליקים עליו, ובמי מדרשא (פ' תז"מ תשפ"ה) מביאים בשמו שפסק כן לגבי שבת, וכן פוסק תלמידו הגרמשי"ק, ובעל האמרי יעקב פסק שאם אין מדליקין עליו בביתו, אז יש לחוש לשו"ע הרב ולכן יראה לצאת הדלקת נרות על ידי אחר וכגון שיקנה לו מהנרות שלו.